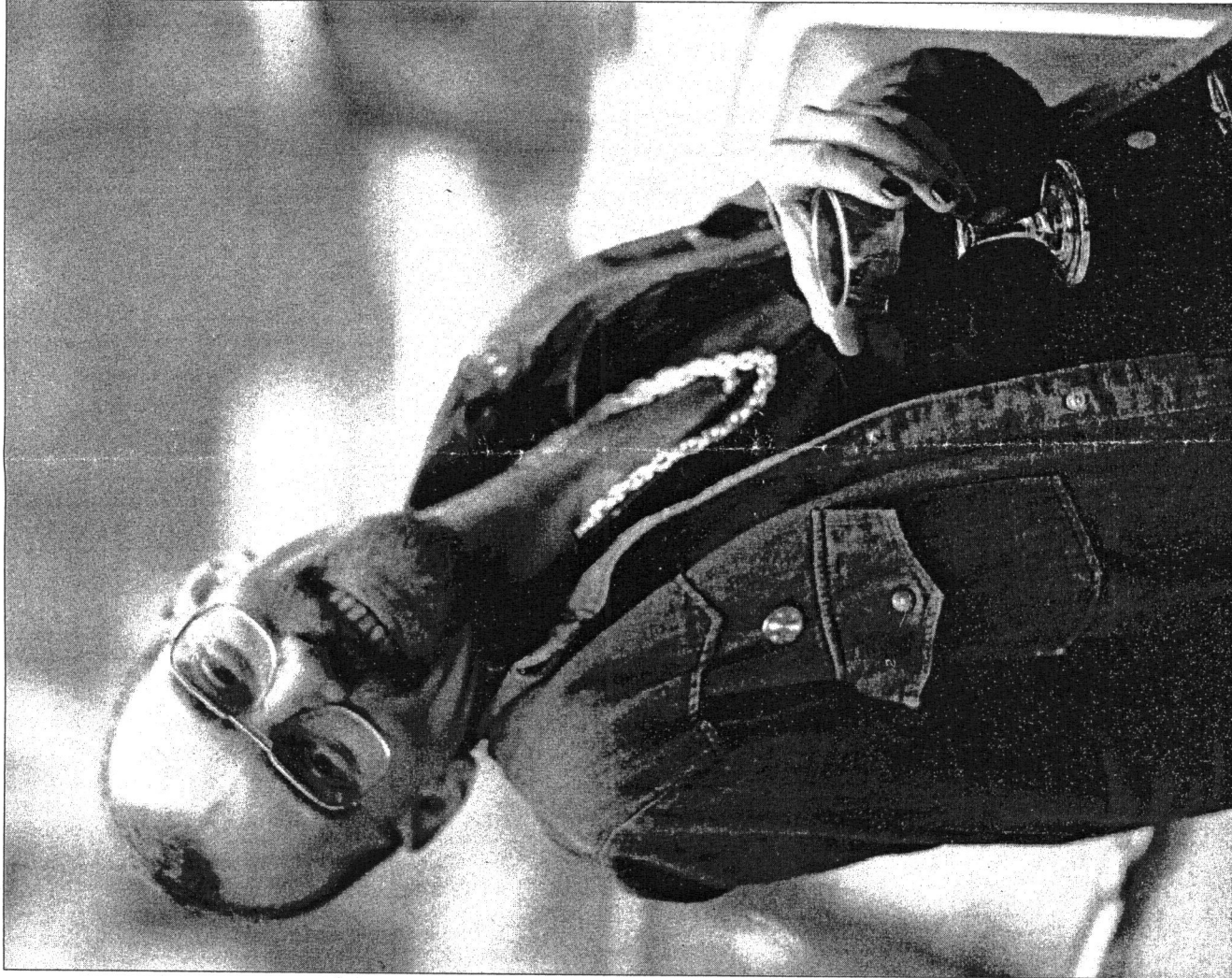

Alle kendte
tilsyneladende
Onkel Danny.
Peter Laugesen
var en af de få,
der kendte Dan
Turèll (1946-93)

SKY - Onkel Danny-figuren var en ballon, som Dan Turèll havde blæst op omkring noget helt andet indeni. Et skjold, som han kunne bruge, så han kunne stå ude i medieverdenen og være højtaler for et eller andet, som han gerne ville sige. Men det var ren facade, fortæller Peter Laugesen
Foto: Steen Møller Rasmussen

Onkel Danny fortalt

AF LARS MOVIN

I 1964 flyttede den 22-årige Peter Laugesen ind i et klubværelse på Bagsværdvej 65 i Lyngby. Værelset lå oppe under taget, og bag døren på den anden side af gangen boede den fire år yngre Dan Turèll.

De to kendte ikke hinanden, men efter nogle forsigtige tilmærkelser blev det klart, at de havde fælles interesser. Begge var mere end almindeligt optagede af sproget. Begge havde fra forskellige vinkler smuset til den journalistiske verden. Og begge var nået frem til, at det var poesien, der for alvor trak. Da først det fællesskab var blevet klarlagt, var døren åbnet for en dialog, som blev afgørende for både Peter Laugesen og Dan Turèll som forfattere.

Efter at Laugesen var flyttet tilbage til Jylland, fortsatte dialogen via breve og andre former for udvekslinger. Det mere at korrespondancen foregik uden for offentlighedens rækkevidde, men også et antal fælles undergrundspublikationer blev det til. Da Dan Turèll i 1990

ligefrem sig selv til en Manjana-figur.«
- Op gennem 70'erne spaltede Dan Turèll sine skrivelser ud i mange forskellige retninger: *formiddling, medtemontager, digte, noveller, romaner, essays?*

»For mig at se er Dans projekt sådan set hele vejen igennem det samme. Men på et eller andet tidspunkt beslutter han sig ganske rigtigt for at spalte tingene ud i en række forskellige måder at skrive på. Mest markant er skiftet med den bog, som efter min mening også er hans mest problematiske, nemlig *Vangede billeder* (1975), som samtidig bliver hans gennembrud til en større offentlighed. Men vel at mærke et gennembrud, hvor han var nødt til at sluge en del kameler - teksten blev jo blandt andet skrevet om fra en gigantisk digtsamling til en noget mindre prosatekst.«

»Når det er sagt, var Dan hele vejen igennem en mangesfæcetteret og på et indre plan ret kaotisk person, som var i stand til løbende at indoptage fantastisk mange ting, som for de fleste andre ville virke uforenelige. Han kunne tilsyneladende indoptage alt og kanalisere det ud i en eller anden form, hvor det altid endte med at blive portenseret.«

»Vi har, som digtere, blandet blod: Vi har udgivet tidsskrifter og projekter sammen, vi har talt og tænkt sammen, vi har skrevet i hinandens bøger, både direkte og indirekte.«

Siden har Peter Laugesen bekræftet, at uanset om der kom publikationer ud af udvekslingerne eller ej, var kerne i forbindelse mellem de to en løbende dialog om det felt, der er skriftens. En dialog, der – med Laugesens ord – ikke nødvendigvis er ophørt, blot fordi der ikke bliver svaret i den anden ende: »Dan er den eneste person, med hvem jeg nogensinde har kunnet diskutere i dybden, hvad jeg opfatter som de væsentligste ting i litteratur. Og i virkeligheden er dialogen aldrig holdt op. På en måde taler jeg stadig med ham.«

»Vores første kontaktforsøg bestod i at skubbe små sedler ind under dørene til hinanden med kommentarer til et eller andet, vi havde hørt om den anden,« erindrer Peter Laugesen. »Det kunne være sådan noget i retning af: 'V.S. Elliot er en gammel forbenet idiot'. Og så kom der en seddel i retur, hvor der stod: 'Dyldan i Thomas var en overvurderet walisisk drukmås'.«

Fra Kerouac til Eliot

På et tidspunkt har vi så formodentlig mødt hinanden ude i gangen mellem værelserne og er begyndt at tale sammen. Vores diskussion udtardest i starten til egentlige skænderier om, hvilken måde der var den bedste at skrive på, hvis man ville prøve at formulere de erfaringer, vi var fælles om. Den dialog fortsatte via breve over de næste mange år. I perioder skrev vi flere breve om dagen til hinanden.«

– Med dine fire år ekstra på bagen var du i en vis forstand storebrøren i forhold. Det Hvad mener du, at du gav den unge Dan Turéll?

»Det fik en vis betydning, at jeg kom med denne bagage af amerikansk beatlitteratur, ikke mindst Kerouac. Altså en spontan måde at skrive på: første udkast er altid bedst. Dan gik den gang rundt og citerede T.S. Eliot i tide og utide og Eliot tilhørte jo en helt anden tradition. Man kan sige, at det jeg kom med, i høj grad korresponderede med det, Dan i virkeligheden var og senere viste sig at være.«

»Fællesskabet viste sig ikke mindst ved, at vi begge var interesseret i jazz, især i den spontant improviserede form, man kunne høre i den moderne jazz fra Charlie Parker og frem. Ligesom jeg havde Dan hørt en masse Ornette Coleman og John Coltrane og Cecil Taylor og sådan noget. Og i litteraturhistorisk forstand er det jo netop den slags lydligt strukturer, som specielt Kerouac har brugt til at bygge sit sprog op med. Det var det, vi talte om. Noget andet er så, at Dan nok i højere grad endte med at falde for Allen Ginsberg. Han kunne godt lide den dér 'public poeeting'.«

En aristokratisk tilbager trukket og højtænkende forfattertype

Og eftersom modstanden herhjemme åbenbart var så stor, fandt vi ud af, at ville se så godt kunne lave vores egen beskedne modoffentlighed og selv udgive tingene. Det var jo også en amerikansk model. Det praktiserede vi så i en fem-seks år eller sådan noget, hvor det hele var på et ganske primitivt plan. Dan udsendte dupliserede eller håndskrevne bøger, oplagene var små, og de blev gennemgående foræret væk. Dog blev nogle af dem typen strategier for, hvordan man kunne forholde sig til den nye og fuldstændig forandrede virkelighed, som dans og min generation var den første, der voksede op med.«

– Dan Turéll satte helt konkret dato på den dag, hvor han blev forfatter: Den 15. oktober 1969 viskede han tavlen ren og startede forfra. Hvad var det for et vendepunkt?

»Jeg opfatter det ikke som et vendepunkt. Det er et punkt, hvor han opdagede, at han måske kan give tingene en bestemt retning. Han vender ikke om. Han går videre i den retning, han hele tiden har gået i, men fra det tidspunkt prøver han at koncentrere sig udtryk. At kanalisere det ind i et snævrere felt, så det får en større eksplosiv kraft.«

»Og så ville han jo også gerne have det ud til det, man kalder et publikum. Han ville gerne tale til nogen. Det vil man altid gøre, også selv om man godt kan lide det som om, man ikke vil – især når der ikke er så mange, der hører efter. Dan ville gerne tale til så mange som muligt, og for at kunne det var han nødt til at finde en eller anden kanal, han kunne køre tingene ud igennem.«

– Hvad repræsenterede Dan og du i forhold til samtidens danske litterære landskab?

»Først og fremmest en ny måde at skrive på, som havde rødder i en amerikansk model. Men selvfølgelig stod vi ikke helt alene. I midten af 60'erne var der opbrud på mange felter. Omkring Den

nem mere formaliserede måder at gøre det på. Vi ville simpelthen finde en ny måde at tale eller skrive på, som i højere grad end normalt svarer til det, man faktisk oplever eller mener, at man er. En spontan og direkte måde, der er så personlig, at man ideelt nærmed til lag, der er så dybt private for en selv, at de også er private for alle mulige andre, der læser det – så de ikke kan skyde det fra sig og sige: »Dét her, det rager ikke mig.« Det skulle gerne være så privat, at det nødvendigvis måtte råde alle, der læser det.«

Falsk aura
– Sammen med Kristen Bjørnkjær og Erik Liljenberg havde Dan Turéll og du et projekt kørende under navnet Manjana. Hvad var Manjana for en størrelse?

»Det var et forsøg på at lave et sted at tale fra, hvor der ikke var nogen begrænsninger eller forsøg på at censurere noget som helst. Hvor man hver især kunne sige alt, nøjagtig som man ville her og nu. Og hvor man kunne gøre det i et samarbejde med andre, så man fik det kombineret med de måder, andre sagde det samme på – det samme på en anden måde eller noget andet på det samme sted. Og så var det en leg.«

– Det var sådan set det vigtigste af det hele: At få etableret et felt, hvor man kan leve frit med de ting, der ellers er dødeligt for én. At få fjernet den lidt overdrivne alvor, som kan ligge i begrebet litteratur eller kunst. At fjerne den falske aura omkring tingene. Og at gøre det på en måde, der er let og hurtig, og som ikke nødvendigvis er beregnet til evigheden. På en måde, hvor man kan vurdere det her og nu – for i morgen er vi et andet sted, og så laver vi noget andet. Senere overtog Dan mere eller mindre førommet Manjana sit eget regi og satte det ind i sine bøger. I en årtække gjorde han

»Det er for så vidt, hvad den 18-årige Dan var. Ud over at være et meget venligt menneske, hvad han var livet igennem. Og en meget sky person, som på ingen måde var nem at komme i nærheden af eller lære at kende. Det var derfor, han senere fik brug for at lave denne kraftige projektion omkring sig selv. Onkel Dan-ny-figuren var jo en ballon, som han havde blæst op omkring noget helt andet inden. Et skyld, som man kunne bruge, så han kunne stå ude i medieverdenen og være højttaler for et eller andet, som han gerne ville sige. Men det var ren facade. Og en facade, som han med årene fik stort besvær med og ikke kunne slippe af med. Det paradoksale er, at han kan bruges som model for noget, som folk tror er folkeligt. For er det noget, Dan ikke var, så er det folkeligt. Han stod til enhver tid uden for den hverdag, han skrev om i den tekst som »Hyldest til Hverdagen«. Og når det kommer til tryk, ville han aldrig kunne holde ud at være i den så meget som ti sekunder.«

»Bag det folkelige ikon var en aristokratisk tilbagertrukket og højt tænksomme forfattertype. Hvilket jo tydeligt fremgår af forfatterkabet, hvis man ser det som en helhed. Der er altså to strømme: den populistiske og den støjelige. I sit offentlige image var Dan begge dele. Og inde bagved var han, ligesom vi alle sammen er, permanent usikker, fordi man aldrig selv ved, hvem man er, og for alt er under konstant forandring.«

»Og det, han forestiller sig, når han i »Hyldest til Hverdagen« kigger op på de vinduer og drømmer om det liv, der ville det ville være, hvis man kunne blive fri for bevidstheden om, at man ikke ved hvem man er i morgen. Hold kæft, hvor ville det være godt, hvis man virkelig ikke havde den indsigt. Så ville man være lykkelig. Og gu' ville man da ej.« □

Interviewet er lavet i forbindelse med tilblivelsen af filmen Onkel Dan-ny – portræt af en karma cowboy. Instruktør: Lars Movin og Steen Møller Rasmussen. Premiere i Grand (København) og Øst For Paradis (Århus), den 23. august

Se en længere version af interviewet på www.information.dk